

Moet het

alleemaal zo krampachtig?

Laat 'lekken' uit een vertrouwenscommissie een reden zijn om de aanstellingswijze van de burgemeester niet op de helling te zetten, maar om die te verbeteren.

Pieter Tops en
Rodney Weterings

GASTOPINIE

Den Bosch heeft weer wat. Een Bosch raadslid werd dinsdag van het bed gelicht door de rijksrecherche, die na aangifte van de commissaris van de Koning onderzoek doet naar de 'waar- en onwaarheden' rond de voordracht van een nieuwe burgemeester in Den Bosch.

In gemeenten die naar een nieuwe burgemeester zoeken, wordt de Bossche affaire met argusogen gevolgd. Vooral na zo'n aanhouding als in Den Bosch zit de schrik er goed in. In Tilburg bijvoorbeeld, waar deze week een raadslid uit de vertrouwenscommissie stapte omdat hij niet het risico wil lopen om aangewezen te worden als 'potentiële lekkert', schreef hij.

Sinds er vertrouwenscommissies zijn, wordt er gelekt. Daarin is Den Bosch niet uniek. Soms wordt justitieel onderzoek gedaan. Meestal levert dat niets op. Maar in Roermond en Stichtse Vecht kwam het wél tot veroordelingen. Daar overigens als 'bijvangst' van een ander strafrechtelijk onderzoek, waarin ook lokale politici afgeluisterd ('getapt') werden. Daaruit bleek dat zij hun positie in de vertrouwenscommissie hadden gebruikt om 'voorinformatie' te verstrekken aan de kandidaat van hun eigen partij. Een wel zeer kwalijke vorm van 'lekken' uit de vertrouwenscommissie.

Voor zover bekend was daar-

van in Den Bosch geen sprake. Loslippigheid van één of meer van de leden van de vertrouwenscommissie, gecombineerd met een handig deductievermogen van de betreffende journalist (sommige aan de vertrouwenscommissie toegedichte zinnen en oordelen kwamen bijna letterlijk uit eerdere artikelen in het BD), leidden hier tot een 'lek' van grote omvang. De namen van vijf (vermeende) sollicitanten kwamen op straat te liggen, inclusief de 'sappige details' over het afwijzen van enkele kandidaten. Pijnlijk voor deze betrokkenen. Bijvoorbeeld omdat sommigen van hen in hun eigen gemeente moesten uitleggen waarom zij kennelijk weg wilden.

Listig en mistig

In Den Bosch is dat lekken geen uitzondering. Er is de afgelopen jaren wel meer en vaker gelekt naar de krant over vertrouwelijke zaken. Chapeau voor de journalist die hierop steeds de hand weet te leggen, het is per slot van rekening zijn vak. Maar of hiermee de democratie steeds een dienst wordt bewezen (en dat is toch vaak de hoogstestemde rechtvaardiging voor publicatie), vragen wij ons af. Zeker in het hier besproken geval.

Dat listige en mistige 'gedoe' dat in de aanstellingswijze van burgemeesters is meeverpakt, is niet meer van deze tijd, vinden velen. Hierom moet het maar eens zijn gedaan met die benoemde burgemeester. De burgemeester moet direct door de bevolking worden gekozen. Net als in de meeste andere landen

om ons heen. Wel zo democratisch. En wel zo transparant. Want wat je niet onmiddellijk ziet, deugt vaak ook niet. Dat laat de Bossche affaire maar weer eens zien, is het gevoelen.

Afgekald

Met de versterking van de rol van de vertrouwenscommissie (in 2002 ingevoerd) is de selectie van burgemeesters beslist lokaler geworden. In praktische zin is er sprake van een verkiezing door de gemeenteraad. Van de voorkeur van de gemeenteraad is de afgelo-

pen vijftien jaar door het kabinet nooit afgeweken. De greep van de landelijke politiek op de burgemeestersbenoeming is feitelijk afgekald en de partijpolitieke kleur

Natuurlijk moet het 'slagveld' in Den Bosch tot normale proporties worden teruggebracht

van de burgemeester wordt steeds minder relevant, laat onderzoek zien. Als er een mogelijkheid is om een 'partijkartel' te doorbreken, dan ligt die hier wel. Vaker ook dan in het verleden valt de keuze op een partijloze burgemeester, bijvoorbeeld in een grotere stad als Maastricht.

Zo bezien combineert de huidige gang van zaken twee belangrijke principes: beslissende invloed van de lokale democratie én een burgemeester die toch relatief onafhankelijk is.

Hoewel lekken uit de vertrou-

wenscommissie een zwakte van de huidige aanstellingswijze van burgemeesters blootlegt, is dit in zichzelf niet een sterk argument om deze werkwijze op de helling te zetten. Het is immers niet alleen de procedure maar ook het resultaat dat telt.

Mogelijkheden

Een burgemeester heeft nu een positie in het centrum van het politiek-bestuurlijke systeem, zonder er in ondergedompeld te zijn. Dat geeft talloze mogelijkheden. Om praktisch probleemoplosser te

zijn in plaats van politieke scherp-slijper, om anderen in positie te brengen, om de boel bij elkaar te helpen houden en om, als het er op aan komt, cruciale waarden te benoemen. Die onafhankelijkheid wordt door burgers vaak zeer gewaardeerd.

Laat 'lekken' daarom een reden zijn om de aanstellingswijze van de burgemeester niet op de helling te zetten, maar om die te verbeteren. Waarom wordt eigenlijk zo krampachtig gedaan over sollicitaties? Bij de Tweede Kamer komen kandidaten toch ook op een openbare lijst te staan zonder garantie gekozen te worden? Mensen die ergens burgemeester willen worden, zouden daar ook meer ontspannen over kunnen doen: naar ons weten is nergens vastgelegd dat zij zelf niets over hun sollicitatie mogen zeggen. Ook zouden vertrouwenscommissies meer dan nu op zoek kunnen gaan naar goede kandidaten in plaats van af te wachten wie solliciteren. Dat kan de betrokkenheid van vertrouwenscommissies versterken. En waarom niet een openbaar debat over de uiteindelijke keuze?

Onzekere aanpassing

In de kabinetsformatie komt nu – volgens berichten in de media – via een uitruil van standpunten de direct gekozen burgemeester weer bovendrijven. Willen we nu echt zo'n ingrijpende en onzekere aanpassing van de lokale democratie, terwijl de vorige systeemgreep – de invoering van dualisme – zeker niet als onverdeeld succes wordt gezien?

Natuurlijk moet ook het 'slagveld' in Den Bosch nu weer tot normale proporties worden teruggebracht. Gelukkig is er een burgemeester van buiten, met democratisch mandaat, die de positie heeft om daarin het voortouw te nemen.

■ Pieter Tops is hoogleraar bestuurskunde aan Tilburg University. Rodney Weterings is bestuurskundige en was wethouder in Den Bosch en Tilburg.